

בבא בתרא קסה

משה שווערד

1. רמב"ם יד החזקה הלכות איסורי ביאה פרק כא

(ג) והדברים האלו אסורין בחייבי לאוין ומותר להסתכל בפני הפנויה ולבדקה בין בתולה בין בעולה כדי שיראה אם היא נאה בעיניו ישאנה ואין בזה צד איסור ולא עוד אלא שראוי לעשות כן אבל לא יסתכל דרך זנות הרי הוא אומר ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה.

2. הראב"ד יד החזקה הלכות איסורי ביאה פרק כא

[השגת הראב"ד - אתבונן על בתולה כתב הראב"ד ז"ל א"א חכמים אמרו האי צורבא מרבנן דאזיל לקדושי איתתא לידבר עם הארץ בהדיה דילמא מחלפא ליה מיניה אלמא אין דרך ת"ח בכך עכ"ל]:

3. מגיד משנה על הלכות אסורי ביאה פרק כא

[ג] ומותר להסתכל וכו'. פרק האיש מקדש (דף מ"א) אמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה שמה יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו וזה מבואר. ובהשגות א"א חכמים אמרו האי צורבא מרבנן וכו'. ואין זו השגה לפי שצורבא מרבנן אפילו נסתכל בה ובדקה בפעם אחת לא יכירה אם יחליפוה לפי שאינו רגיל להסתכל בצורת הנשים אבל עם הארץ יכירה בפעם אחת ואילו היה אסור בהסתכלות כדי לבדקה לא היו אומרים לעם הארץ עמוד וחטוא בשביל שיזכה חבירך והמימרא דרב דאמר אסור לקדש אשה עד שיראנה תוכיח:

4. ספר שערים מצויינים בהלכה

דילמא מחלפו לה מיניה. כתב הרמ"א (אהע"ז סי' לא ס"ב) דנוהגין לכסות פני הכלות הצנועות. ובאבני מילואים (סי' מב סק"ט) ובישועות יעקב (שם סק"ו) כתבו, שלא לשנות מנהג הרמ"א, וא"צ שיכירו אותה, ודי שוראים גוף הקידושין, וסומכין על החזקות אפי' לענין סקילה כדאיתא במס' קידושין (פ.). וכ"כ בתשו' דברי חיים (ח"ב סי' עא). וכן בערוך השולחן (סי' לא ס"ט) כתב, דדי שוראים שעומדת לפניהם, ויש טבע בהגוף גם בלא פרצוף פנים, ועוד כשנותנים לה לשתות

מהכוס של ברכת אירוסין שקודם הקידושין בהכרח שיתגלה מקצת פניה. ובתשו' בית שלמה (אהע"ז סי' ט) כתב, דדבר מכוער הוא לגלות פניה להסתכל בה, ואין לחדש דבר נגד הרמ"א, ופע"א היה רב אחד מקהלה גדולה שרצה לחדש נגד הרמ"א ולעזה עליו כל העיר וע"ע בדברינו במס' כתובות (יז: ד"ה ר"י אמר) ובמס' קידושין (ט. ד"ה שיראי).

5. ספר דבר יעקב

[ה] והאידנא דלא עבדינן הכי שדיהו רבנן אאשה כי היכי דלא לישחיה - כתב הרמב"ן [קסז: ד"ה ולוקח] דחכמים אמרו שתהא כאומרת לסופר הא לך זוזי והקנה הגט לבעל, דבעינן שיהיה הגט שלו. הריטב"א כתב שרבנן הפקירו אותו ממון שנותנת האשה והקנהו לבעל. [וכן כתב רש"י גיטין כ. ד"ה אקניין]. וכתב הקר"ש [אות תרכד] דמוכח מזה שקנין דרבנן מהני לדאורייתא גם להקנות ולא רק להפקיר [עיין עו: אות כב וקמט. אות ד]. הנ"י כתב דהא דכתיב וכתב ונתן לא קשיא דצואת כתיבה קאמר, כלומר הכתב ונתן מתקיים ע"י שהבעל מצוה לסופר, וא"צ שהגט יהיה של הבעל.

6. רבינו גרשום מסכת בבא בתרא דף קסח עמוד א

לא צריכא דיהיב ליה בעסקא. שנותן לו ממון שיהא חצי הריוח שלו מהו דתימא הואיל דמלוה נוטל חצי הריוח יתן שכר לסופר קמ"ל דלא אלא הלוח יתן השכירות הואיל ונהנה מממון שלוח:

7. חידושי הרמב"ן מסכת בבא בתרא דף קסח עמוד א

לימא בכופין על מדת סדום קא מיפלגי. תמהני אדרבה קשיא מאי טעמייהו דרבנן דילמא אם נכתוב לאחר יכפור ויזיקנו לזה להתעצם עמו בב"ד והיאך נכריחנו לזה להתפייס זכותו ביד אחר, ואפילו אם אתה מוצא שום טעם בדברי חכמים היאך הקשו בגמ' שזו מדת סדום היא, ונראה לי בשאומר אחד מהן ניתן שניהם השכר ויהא השטר מונח בידך לזכות שנינו, והשני אומר לא כי אלא שטר לעצמי אני רוצה, וזו מדת סדום היא הואיל וזכותו בידו, ואעפ"כ חלק רבן שמעון בן גמליאל ואמר אתה אומר לי כל היום להוציא לך זכותך שאתה צריך לו ותראה זכותי ותריב עמי, ואין הלכה כמותו.

8. ספר דבר יעקב

אסמכתא קניא היאך יכול המלוה לחזור ולגבות באותו השטר הרי כבר נמחל שיעבודו, ושטר שנמחל שיעבודו א"א לחזור וללוות בו אפ' מדעת שניהם [כמבואר בגמ' ב"מ יז].

הרמב"ן והרשב"א מתרצים [וכ"כ רע"א למשנה [אות מו] בשם הר"ן והרא"ש בנדרים], דהכי קאמר אם לא אפרע לך הכל עד יום פלוני, או מה שפרעתי עכשיו יהיה מתנה ולא יהיה בתורת פרעון. ולפ"ז אפשר לגבות ממשעבדי ע"י השטר.

הרא"ש [בפירושו לנדרים כז:] כתב שהמלוה יגבה רק מבני חורין ולא ממשעבדי כיון שכבר נמחל שיעבוד השטר.

וכתב הסמ"ע [סימן מח-א] דמבואר ברא"ש דשטר שנמחל שיעבודו כשר לגבות בו מבני חורין, ודוקא לענין גביה ממשעבדי א"א לחזור ולגבות בו. ופליג בזה על הלבוש שסובר שהשטר נתבטל לגמרי וגם מבני חורין א"א לגבות ע"פ השטר.

יד] ואמר לו אם לא אתן לך מכאן ועד יום פלוני תן לו שטרך הגיע זמן ולא נתן רבי יוסי אמר יתן - הרמב"ן והרשב"א מקשים אף אם

9. ספר דבר יעקב

טו] ואמר לו אם לא אתן לך מכאן ועד יום פלוני תן לו שטרך הגיע זמן ולא נתן רבי יוסי אמר יתן - לכאורה קשה שיש כאן איסור רבית כיון שהלוח יתן יותר ממה שקיבל. וכן מקשה רע"א למשנה [אות מו].

הר"י מיגש [בשיטה] והריטב"א והמאירי מבארים שאיסור רבית הוא אגר נטר, כלומר שהלוח משלם יותר כיון שהמלוה משהה כספו אצלו, אבל כאן אין המלוה מאריך לו הזמן אלא תובע הכל מיד [ואו אינו משלם יותר] והתשלום הנוסף הוא קנס משום שהלוח לא עמד בדיבורו לשלם בזמן. וכ"כ רע"א [למשנה ב"מ פ"ה אות מה] בשם הריטב"א. הגר"א [י"ד סימן קעז-לה, הובא באילת השחר] מביא מתשובת הרשב"א [ח"א סימן תרנא הובא בב"י סימן קעז] שכתב דנהי דליכא איסור רבית דאורייתא, מ"מ לכאורה איכא משום הערמת רבית, דדמי לרבית מאוחרת שאסרו חכמים משום הערמת רבית. ומתוך הרשב"א דהכא ליכא איסור כיון שהתשלום הראשון הוא מתנה ואינו תמורת החוב [כנ"ל אות יד].

שלא מהני בהקדש, ומבאר הר"ן משום שגמר בדעתו.

וכע"ז כתב הרמב"ן [בהלכותיו בנדרים] שמהני אסמכתא בגיטין וקידושין, ומבאר הרמב"ן [וכ"כ הבי"ט סימן רז בשם תלמידי הרשב"א] משום שבממון עושה מתוך הדחק בלי גמירות דעת, משא"כ בגיטין וקידושין שאית ליה גמירות דעת.

המרדכי [ב"ק פ"ד סימן מו] כתב בשם ר' נתנאל דאסמכתא קניא לגבי הקדש וצדקה, וביאר הטעם שהרי אסמכתא קניא מה"ת דכתיב אנכי אערכנו מידי תבקשנו, ומדרבנן אינו קונה, ורבנן לא תיקנו בהקדש וצדקה שאסמכתא לא תקנה. [ק"ק דאפשר לדחות שלגבי יודעה שהסכים להפסיד עוה"ב ודאי אית ליה גמירות דעת]. ועיין להלן.

הקרן אורה בנדרים מקשה מאי שנה אסמכתא מדבר שלא בא לעולם שגם בהקדש לא קנה והוי חסרון משום גמירות דעת [כמש"כ הנ"י ב"מ סה ותורא"ש ב"ב קמח]. מיהו לפי הלבוש [חור"מ סימן רט-ד] החסרון בדבר שלא בא לעולם הוא שאין לקנין על מה לחול. עוד י"ל דלגבי דבר שלא בא לעולם הוי חסרון יותר גדול ולכן גם בהקדש ליכא גמירות דעת, משא"כ באסמכתא.

יז אסמכתא לא קניא - הרמב"ן, הרשב"א והר"ן אצלנו והרמב"ן [נדרים כז]: מקשים למה כל מעשה עם תנאי לא הוי אסמכתא, וכן קשה איך מהני תנאי דבני גד ובני ראובן הרי הוי אסמכתא [שהרי הם היו בטוחים שיעברו חלוצים].

א. הרמב"ן והר"ן מתרצים שכל דבר שתולה באחרים אינו אסמכתא, ולכן משה שתלה בבני גד ובני ראובן אינו אסמכתא, ודוקא תולה בעצמו הוי אסמכתא. המ"מ [מכירה יא-ג] מוכיח מדברי הרמב"ם שהוא חולק וסובר שגם תולה באחרים הוי אסמכתא. סברת הרמב"ן מובנת לפי סברת הרשב"ם [הנ"ל אות טז] שאסמכתא הוי כשזה המבטיח לחבירו דבר סומך על זה שיקיים התנאי באופן שלא יבוא לידי ההתחייבות, שזה שייך רק כשהדבר תלוי בו ולא כשתלוי באחרים.

ב. לפי שיטת הרא"ש [הובא להלן אות יח] מתורץ שרק דבר מוגזם הוי אסמכתא [כמבואר בב"מ קד]. וכ"כ הרשב"א [ב"ב קמ: וקסת]. שלכן

מהני תנאי דבני גד ובני ראובן כיון שאין כאן התחייבות מוגזמת. גם התוס' בנדרים כתבו בשם ר"י קנסות שעושים בשידוכים אינו אסמכתא כיון שאינו קנס מוגזם. [והרמב"ן סובר כמו הר"ן שכל דאי הוי אסמכתא].

ג. החינוך [מצוה שמג] כתב שאסמכתא הוי רק כשמתנה דרך קנס, וכ"כ הרמב"ן בנדרים והרשב"א [ב"ב קמ: וקסת]. החינוך מוסיף שבלי הכלל הזה קשה איך מצינו ידיו ורגליו בכל התנאים כגון גיטין וקידושין. ומבואר שהחינוך סובר שגם בגיטין וקידושין יש חסרון של אסמכתא, אבל לפי הרמב"ן [הנ"ל אות טז] ליכא חסרון אסמכתא בגיטין וקידושין, ולכן הקשה רק מתנאים של ממון.

ד. הרמב"ן והמהנ"א [אסמכתא סימן ז] כתבו שלפי הרמב"ם ליכא קשייה מבני גד ובני ראובן, שהרמב"ם [מכירה יא-ב ג] סובר שכל דבר שמקנה מעכשיו ליכא חסרון של אסמכתא, ואצל בני גד וראובן כבר ניתן להם עבר הירדן בזמן עשית התנאי. [וכן תירץ הראב"ד בהשגות לר"ף גיטין עה:].

ה. הסמ"ע [סימן רז-ו] לומד בשיטת הרמב"ם שתלוי מה עיקר כוונת המוכר, אם עיקר כוונתו למכור אלא שמוכר בתנאי מסוים, אין זה אסמכתא, אבל אם עיקר כוונתו לקיים התנאי שע"ז לא ימכור, אז מיקרי אסמכתא. ולכן אצל בני גד וב"ד כיון שעיקר כוונת משה היה שיקנו את עבר הירדן אלא שהתנה בתנאי שיעברו חלוצים, ליכא חסרון של אסמכתא.

ו. הבי"ח [סימן רז-יח] מתרץ הקשייה מבני גד וב"ד שדין אסמכתא לא קניא הוי תקנה מדרבנן אבל מה"ת קונה. [הש"ך [סימן רז-יח] כתב שמה שהבי"ח כתב שאסמכתא קונה מה"ת זה תמוה והם דברי נביאות. הקה"ח [סימן רז-א] כתב שדברי הבי"ח הם דברי חכמה, וכבר כתב כן במרדכי בב"ק [הנ"ל אות טז], ולכן כתב המרדכי שבהקדש אסמכתא קונה כיון שבהקדש רבנן לא תיקנו שלא יועיל אסמכתא.

ז. עוד תירץ הבי"ח שלגבי בני גד וב"ד נעשה התנאי ע"י משה ובית דינו, והיכא דקנו מיניה בב"ד חשוב ליכא חסרון אסמכתא כמבואר בגמ' בנדרים. וכע"ז כתבו התוס' בנדרים בשם ר"ת שמהני קנסות

11. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קסח עמוד א

מתני'. מי שנמחק שטר חובו - מעצמו שנשטשטש או שנפלו עליו מים. מעמיד עליו עדים - היודעים מאימתי נכתב ומה כתוב בו והם עושין לו קיום בפני בית דין וכותבין לו מה שהיה כתוב באותו השטר והזמן והמעות. נמחק שטרו - שהיה כתוב ביום פלוני ופלוני היו עדים שהיו התומים בו כל זה כותבין אלו המקיימין ואחר כך חותמין את שמותם בסוף.

12. רבינו גרשום מסכת בבא בתרא דף קסח עמוד א

פיס' מי שנמחק מקצת שטר חובו. ומתירא שמא ימחק כולו:

מעמיד עליו על השטר עדים. שיקראוהו וידעו מה כתוב בו ומי הן עדיו ויביא אותן לפני ב"ד שיעידו בפניהם מה שראו בשטר. והן ב"ד עושין לו קיום. שיכתבו לו על גבי אותו שטר מחוק. איש פלוני בן פלוני נמחק שטרו שנכתב ביום פלוני ופלוני ופלוני עדיו. שראו שם כתוב בו כך או אם הכירו השטר לפני ב"ד שיראוהו קודם שימחק כולו וראו ב"ד מה שכתוב בו וראו נמי חתימת העדים יכתבו לו איש פלוני וכו' ופלוני ופלוני עדיו שהיו חתומין בו:

13. תוספות מסכת בבא בתרא דף קסח עמוד ב

ופלוני ופלוני עדיו - החתומים בשטר כך פירש רשב"ם ונראה לר"י שמזכיר (הוא הדין) נמי העדים שהעידו שראו אותו השטר שאם ירצה הלוח היום או למחר לפסלן לפסלן ותימה אם צריך לכתבן שאין הגמרא מזכירן וצריך עיון בתיקון שטרות.

14. תוספות מסכת כתובות דף נה עמוד א

... ור"ת מפרש דאף במתנה חוזר בשטר משום דלא ניהא ליה דליפשו שטרי עילויה שיסברו העולם שהוא שטר מכר שיש שעבוד ונמנעים מלהלוות לו וזיילי נמי נכסיה כשיצא קול שמכר קרקעות או נתן ואע"ג דתנן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח.) מי שנמחק שטר חובו שבא לב"ד ועושין לו שטר אחר ולא חיישינן שמא יסברו שזהו שיעבוד חדש מה שכותבין לו עתה דמשום הך חשש אין לנו להפסיד לזה זכותו שכבר היה לו שטר.

15. תוספות מסכת סנהדרין דף כט עמוד ב

... והא דאמר בהגוזל קמא (ב"ק דף צח.) גבי השורף שטרו של חברו דאי איכא סהדי דידיעי מאי כתב ביה ליכתוב שטרא אחרני התם שאני שכבר היה לו שטר דאין לו להפסיד כחו.

16. ספר דבר יעקב

[ג] ואם כתוב בו הזקקנו לעדותן של עדים ונמצאת עדותן מכוונת - הרא"ש בשיטה מקשה מאי שנא קיום זה [שצריך לומר שחקרנו העדים ועדותם נמצאה מכוונת] משאר קיום שטרות שא"צ לכתוב כן. ותירץ כיון שהשטר נמחק וצריכים העדים להעיד שהכירו החתימות קודם שנמחק, יש צורך בדקדוק גדול בקיומו. הסמ"ע [סימן מא-י] מבאר דהכא שנמחק השטר הוי כעדות חדשה שצריכים הב"ד לחקור את העדים על עצם המעשה הלואה.

17. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף קסח עמוד ב

הוא ערבא כו' עד אין כותבין שני שטרות על שדה אחת. תמיה מילתא לכתוב להו חוץ מן האחריות שבו, י"ל דאיהו שטרא מעליא הוה בעו, והיינו נמי דלא עבד להו הטפסת שטר כמו שאנו נוהגין היום.

18. רבינו גרשום מסכת בבא בתרא דף קסח עמוד ב

כתוב להם כי האי שטרא הוא על המחק ועדיו על הנניר דפסול. לטרוף ממנו לקוחות אבל לכך יועיל להם שכל זמן שזה שטר בידם אין יכול המוכר לכפור שלא מכר:

19. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף קסח עמוד ב

ופריק דהכי קאמר דליכתוב מעיקר אלפ"א בית"א וימחקנה ויכתוב שטר, שאם נמחק השני רשומו של ראשון אינו כלום, ושמעינן מינה דשרי למעבד לדיינא כה"ג כי היכי דלא לטרדזה, מפי מורי הרב ז"ל.

20. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קסח עמוד ב

אבד שטר חובי - וכתבו לי אחר תחתיו ככל הכתוב בראשון וכגון שאין לו עדים שאבד ממנו.

21. שו"ת הרא"ש כלל צד סימן ה

ומה ששאלת אם יכולים בית דין לעשות שום דבר בזה, אם היה עד אחד עם הסופר שיהא מעיד על אבדת השטר היו כותבין לו שטר אחר אבל כיון דליכא תרי סהדי לא מצו בית דין למכתב שטרא אחרנא. כההיא דתניא בפ' בתרא (ב"ב קסח:) מי שבא ואמר אבד שטר חובו אעפ"י שאמרו עדים אנו כתבנו וחתמנו ונתננו לו את השטר אין כותבין בשטרי הלואה. ופרשב"ם

מי שבא ואמר שטר חובי ועדים אין לו הא אם יש לו עדים שאבד הימנו היו כותבין לו ולא חיישינן שמא ימצאנו

ויגבה בו שני פעמים באלו השטרות. וקשה לי על פירוש רשב"ם מההיא דפרק שני דכתובות (זו): אבדה כתובתה הטמינה כתובתה נשרפה כתובתה רקדו לפניו שחקו לפניו והעבירו לפניו כוס של בשורות או מפה של בתולים אם יש עדים באחת מכל אלו כתובתה מאתים, וליחוש דילמא מפקא לה כתובתה וגביא בה, פירש אעפ"י שהיא אומרת שאבדה כתובתה שמא היתה משקרת או אפילו אם היא אומרת אמת שמא תמצאנה ותגבה בה פעם שניה, ומשני מאי אבדה באור, אי הכי היינו נשרפה, ועוד הטמינה מאי איכא למימר, אלא כל אבדה כהטמינה דמי, אבל אם נשרפה כתובתה אם יש עדים גובה כתובתה, ועל כרחין נשרפה בעדים מיירי. וכיוצא בזה קאמר דאבדה כהטמינה דמי דאפילו אבדה בעדים לא גביא בעדי הינומא משום דחיישינן שמא תמצאנה ותגבה בה פעם שניה. ורשב"ם דקדק מלשון הברייתא דקתני מי שבא ואמר אבד שטר חובי דמשמע על פי דבריו אין כותבין הא אם יש עדים כותבין. ולפי הדקדוק יש לפרש מאי אבד אבד באור כדוהו בעי למימר בפ' שני דכתובות (זו): אי לאו דפריך לה היינו נשרפה אבל באבדה דעלמ' אפי' בעדים אין כותבין. ומיהו בנדון זה יש לחלק, דודאי כשנאבד השטר ממנו הוא מכיר ונוכר באיזה מקום נאבד ממנו ויכול לחזור אחריו ואיכא למיחש שמא ימצאנו ויחזור ויגבה בו פעם שניה. אבל הכא שנפל מיד אחר לא חיישינן שמא ימצאנו זה ואי הוה תרי סהדי הוה כותבין ליה שטרא אחרינא אבל על מימר דחד סהדא לא כותבין שמא יבא בעל חוב ויאמר פרעתי והחזיר לי שטרי וחד סהדא לא מצי מכיחש ליה. ואעפ"י שבאו השטרות מיד בית דין ליד הסופר אפילו הכי אם בא בע"ח (ויאמר: פרעתי והחזיר לי שטרי וחד סהדא לא מצי מכיחש ליה, אפי' אם בא בע"ח =בעל חוב) לפרוע והיה בא בעל השטר לסופר ואומר לו החזר לי את השטרות ואחזירם לבעל חוב שרוצה לפרוע לי, כי לא היה צריך הסופר לימלך בבית דין אם יתנם לו כי לטובתו של בעל השטרות נמסרו לסופר וניחא להו לבית דין לפרעון ובחזרת שטרות. הילכך איכא למיחש דלא כתבו ב"ד שטרא אחרינא עד ששלחו ב"ד לבעל חוב שיפרע ומתוך תשובתו יתברר הדבר, וטוב לשלוח לאלתר טרם יצא קול האבדה. אשר בן הרב ר' יחיאל זצ"ל.

22. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף קסח עמוד ב

ת"ר מי שבא ואמר אבד שטר חובי אע"פ שאמרו עדים אנו כתבנו וחתמנו ונתנו לו אין כותבין. [1] פ"ה דחיישינן לפרעון, ואפי' תוך זמן, כיון שאינו בידו, [2] ותו דחיישינן דילמא משכח ליה וגבי והדר גבי.

23. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף קסח עמוד ב

אבל שטרי מקח וממכר כותבין חוץ מן האחריות שבו. [1] יש מפרשים דעדים הראשונים כותבין בו [בלא] אחריות וכדאמרין לקמן (קע"א א') רבה אמר בשטר מתנה רב יוסף אמר שאין בו אחריות, [2] [אבל] מורי הרא"ה היה אומר דכל שקנו מידו לשטר באחריות לא היה דעתו לעשות אלא שטר אחד, ולשטר אחד בלבד עשאו שלוחים ושוב אין כותבין לו שטר אפי' שלא באחריות, דההיא דלקמן משום דמתחילתו שטר שאין בו אחריות אמר להם לכתוב ובהא לא קפיד אפי' למאה שטרות, וכותבין דקתני הכא ואמרין בכולה סוגיין הוא מעשה ב"ד, וא"ת יעשו ליה ב"ד הטפסה ממש, י"ל דהא ניחא ליה טפי שעושיין לו שטר גמור כי נתברר להם כי הקרקע ההוא שלו שלקחו, ומיהו בהטפסה ודאי אינו גובה אחריות ואינו אלא כשטר שאין בו אחריות שאינו אלא לראיה בעלמא אבל האי מעשה ב"ד עדיף ליה.

1. דף על הדף בבא בתרא דף קסח עמוד א

בגמ': האי צורבא מרבנן דאזיל לקדושי איתתא, נידבר עם הארץ בהדיה, דלמא מחלפו לה מיני'.

הנה המהרש"א (לעיל ט"ז ד"ה עפרא) הקשה אהא דאיתא שם בגמ' דאברהם אמר הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את. דמעיקרא לא הוה ידע לה, והא אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, ותיריך דאה"נ ראה אותה קודם הנישואין, אבל טפי מזה לא, ולא ידע שנשארה ביפיה לאח"ז, וע"ז קאמר הנה נא ידעתי וגו'.

וכתב חכ"א בקובץ זכרון מיכאל (א - ב ע' כה): אמנם מפשטות לשון הגמ' ודאי משמע דלא ראה אותה כלל, ונ"ל דאה"נ דראה אותה, אלא שהיה זה בראיה בעלמא כשיעור שהצריכו חז"ל וראה שאין בה מומין וכדנבאר בסמוך, ויותר לא שם לבו ליפיה, וכעין מה דאיתא בגמ' (ב"ב קס"ח) צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק וכן צורבא מרבנן דאזיל לקדושי איתתא נידבר ע"ה בהדיה דילמא מחלפו לה מיניה. ואע"ג דאסור לקדשה עד שיראנה, אלא ע"כ שהע"ה יסתכל בה כראוי, ואח"כ הת"ח בראיה בעלמא כנ"ל.

2. ספר באר מים חיים - פרשת לך לך - פרק יג

ואמנם הנה הזכרנו למעלה קצת מבחינת אהור וקדם, שהוא כאשר הצדיק לפעמים נופל ממדרגתו ירידה זו צורך עליה הוא ואחר זה הוא עולה למעלה יותר מכאשר היה מקודם והוא דמיון אחד הרוצה לזרוק דבר למעלה או משפיל עצמו ומשפיל ידו למטה לזרוק אחר כך בכח גדול את הדבר למעלה, וכן אדם השלם כשכא לפעמים לבחינת אהור ונופל ממדרגתו או הוא על ידי זה לבחינת קדם קדמתה לעלות מעלה מעלה, וכזה אומרין בשם הבעש"ט ז"ע ועל כל ישראל במה שאמרו ז"ל (בבא מציעא נ"ט.) אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעורו, כלומר שיהיה יקר וחשוב בעיניכם השכחה והנפילה ממדרגתכם קצת כי היכי דתתעורו על ידי זה לבוא למעלה נפלאה. וכזה קרה לאברהם שבא למצרים מקור מקום הטומאה ולא ימלט שלא יפול שם קצת דקצת ממדרגתו. ועוד כי זה גופא שירד למצרים היה נחשב לו לחטא שעל ידי כך נשתעבדו בניו במצרים ת' שנה כמו שאיתא מפורש בזה"ק (פרשה זו פ"א ע"ב) וזה לשונו, תא חזי כיון דנחית אברם למצרים בלא רשו אשתעבדו בניו במצרים ת' שנים דהא כתיב וירד אברם מצרימה ולא כתיב רד וכו' עד כאן. ועל כן כשעלה ממצרים הנה נתעלה ונתגדל במעלות נכבדות בהשגות מעלות ענפי הקדושה הניתן לצדיקים יותר מכאשר היה מקודם בבחינת אהור וקדם:

3. ספר באר מים חיים - פרשת תולדות - פרק כו

וילך יצחק אל אבימלך וגו'. לא אמר כאן וירד כמו באברהם שאמר וירד אברם מצרימה כי מצרים הוא בתכלית הירידה מקור מקום הטומאה ערות הארץ ועל כן ירידה גדולה היא זו ...